

CİNSİYET VE SPOR

Murat YÜKSEL*

Özet

Bu araştırmanın amacı; cinsiyet ekseninde spor yapma oranlarının, yapılan sporların, arzulanan sporların ve spor yapma amaçlarının nasıl farklılaştığını belirlemektir.

Araştırma İstanbul'da yapılmıştır. Tesadüfi örnekleme tekniği ile 267'si kadın, 303'ü erkek olan toplamda 570 kişiye uygulanan araştırmada bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular çapraz tablolar haline sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, kadınlar erkeklerden daha düzenli spor yapmaktadırlar.

Araştırma sonuçlarını yapılan ve arzu edilen sporlar açısından değerlendirdiğimizde ise, erkeklerin yaptığı sporlar arasında ilk sırada futbol, kadınlarda ilk sırada yürüyüş gelmektedir. Erkeklerde ve kadınlarda arzu edilen sporların başında ise yüzme gelmektedir.

Spor yapma amaçları açısından araştırma sonuçlarına baktığımızda ise, kadınlar için yaşlanmayı geciktirmek, zinde olmak, düzgün vücut arzusu, kilo vermek daha önemli iken, erkekler için eğlenmek, arkadaş kazanmak, grup duygusu yaşamak, para ve itibar kazanmak daha önemlidir. Bunların dışında, sağlıklı olmak, mutlu olmak, stres atmak, başarı arzusu ve boş zamanları değerlendirmek her iki cins içinde aynı öneme sahiptir.

Anahtar Sözcükler: *Cinsiyet, Spor, Toplumsal Cinsiyet*

Sex and Sports

Abstract

This study investigates how the rate of doing sports, the sports that are done, the sports that are desired to be done and the aims of doing sports differ in relation to sex.

* Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

The study was carried out in Istanbul. The data were collected through a questionnaire created by the researcher and applied to 570 people (303 men, 267 women) by random sampling technique. The findings are presented as crosstabs.

The findings show that women do sports more regularly than men do. The findings also indicate that football is in the first place in the sports done by men while walking is in the first place for women. The first sport activity that is desired to be done by both sexes is swimming.

As for the aim of doing sports, the results show that having fun, making new friends, feeling belonging to a group and gaining money and respect are more important for men, while delaying aging, keeping psychologically and physically fit and losing weight are more important for women.

Key Words: *Sex, Sports, Gender*

Giriş

Tarih boyunca kadınlar ve erkekler çeşitli faktörlerin etkisiyle farklılaşmışlardır. Özellikle sosyo-kültürel olarak bu farklılıklar sürekli dile getirilmiş ve yeniden üretilmişlerdir. Biyolojik farklılıkların ötesinde, toplumsal olarak yeniden üretilen bu cinsiyet farklılıklarını daha iyi anlayabilmek için öncelikle toplumsal cinsiyet kavramına değinmek, daha sonra toplumsal cinsiyetin spora olan etkileri üzerinde durmak, konuyu kavramak açısından faydalı olacaktır.

Sosyolojide "cinsiyet", biyolojik farklılıkları, "toplumsal cinsiyet" ise sosyo-kültürel farklılıkları ifade etmek için kullanılır (Giddens, 2008:505). Toplumsal cinsiyet kavramı, feministler tarafından, kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları vurgulamak için kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet çalışmaları, merkezine daha çok kadınları alan çalışmalardır. Kadın-erkek ilişkileri, anne-baba ve çocuk ilişkileri, eğitim alanındaki eşitsizlikler, siyasi alandaki varlıkları, iş yaşamında karşılaştıkları engeller, kadına uygulanan şiddet, medyada yer alma şekilleri vb. hususlar, üzerinde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir (Amman, 2012:14).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürden kültüre değişmekle birlikte, bütün toplumlarda doğumla birlikte farklılaşmaya başladığı bilinmektedir. Ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına farklı şekilde davranmaları ile başlayan bu süreç, farklı sosyalleştirme etkenlerinin de devreye girmesiyle devam eder. Başka bir ifadeyle, kadın ve erkek rollerindeki bu ayrışmalar birer kültürel oluşumdur (Baloğlu ve Davutoğlu, 2009:74). Ancak gelişmemiş toplumlarda görülen cinsiyet eksenli işbölümü ve erkeğin statüsünün yüksek olması, kadın-erkek arasındaki ilişkinin bir tamamlayıcılık ilişkisi olması münasebetiyle,

herhangi bir sorun teşkil etmediği yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki farklılıklar veya eşitsizlikler daha çok modern toplumun bir sorunudur.

Batıda sanayileşme ile başlayan kadının kamusal alana çıkışı, eğitim, siyaset, ekonomi alanında elde edilen yeni haklar ile artarak devam etmiştir. Bu durum erkek egemenliğine dayalı ataerkil yapıyı derinden sarsmıştır. Bu dönemde geleneksel cinsiyet rollerinden uzaklaşan kadın, erkeklerle eşit olma yönünde önemli kazanımlar elde etmiştir.

Genel olarak toplumsal cinsiyet farklılıklarını değerlendirirken iki görüş karşımıza çıkmaktadır. Bunlarda ilki doğacı/biyolojik ya da özcü görüştür. Bu görüşe göre, farklılıklar doğaldır ve biyolojiye indirgenir (Başak, 2013:215, Walby, 2008:788). Diğer ise gelişmeci görüştür. Buna göre, cinsiyet rolleri biyolojik olarak değil, sosyo-kültürel olarak inşa edilmektedir. Araştırmalar, antropolojik veriler, sosyalleşme süreçleri, iş, okul ve siyasi hayatta kadınların varlığı ile ilgili tespitler gelişmeci görüşün en önemli dayanaklarıdır (Slattery, 2010: 342-344).

Toplumsal cinsiyet oldukça farklı yaklaşımları veya açımları içeren bir kavramdır. Bunlar arasında biyolojik, evrimci, psikanalitik, bilişsel yaklaşımların (Amman, 2012: 32-39) yanı sıra, yapısal işlevselci, sembolik etkileşimci ve çatışmacı yaklaşımlarında yer aldığı (Başak, 2013:225-226) görülmektedir. Bütün bu yaklaşımlar toplumsal cinsiyet kavramına kendi perspektiflerinden bakmakta, kadın-erkek ilişkilerini kendi bakış açılarına göre yorumlamaktadırlar.

Günümüzün önemli tartışma konularından biri olan toplumsal cinsiyet, sosyologların da önemle üzerinde durduğu bir konudur. Bu noktada fonksiyonalist sosyolojinin konuyla ilgili değerlendirmeleri ayrı bir önem arz etmektedir. Buna göre, toplumsal cinsiyet rolleri, bir toplumun düzeni ve devamı için hayati bir önem taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle, toplumların varlığı ve ailenin korunması için toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli olması ve farklı tutum ve davranışların engellenmesi bu görüşün temelini oluşturmaktadır.

Geleneksel toplumlarda birçok faaliyetin kas gücüne dayanması ve cinsellikle üremenin bir bütün olması, kadın ve erkeğin farklılaşmasına, dolayısıyla erkeğin daha güçlü olduğu bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. Endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan makineleşme kas gücüne olan ihtiyacı azaltmış, kadınların da üretim faaliyetlerine katılmalarına imkan sağlamıştır. Yaşanan bu dönüşümler sayesinde kadının statüsü de yükselmeye başlamıştır.

Kadınların iş yaşamına katılmasıyla birlikte, geleneksel cinsiyet rollerinde de dönüşümler yaşanmaya başlanmıştır. Yaşanan bu dönüşümlerin kadınlar açısından, Connell'in ifade ettiği güç, işgücü ve kateksis (yoğunlaşma) kavramlarında (Waters, 2008: 417) olumlu sonuçları olsa da, kadın-erkek ilişkilerinde birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir.

Bugün yaşadığımız tüketim toplumunda, cinsellik tüketimin önemli bir aracı haline gelmiştir. Ürettiği maddelerin sürekli bir şekilde tüketicisini de sağlamak zorunda olan kapitalist sistemde, cinsellik ve beden ile ilgili reklamların ve filmlerin devamlı ön planda tutulması sistemin devamı için hayati öneme sahiptir. Özellikle kadın bedeniyle ilgili oluşturulan imajlar, sürekli tüketimi empoze etmekte, ayrıca kadın bedeninin cinsel bir metaya dönüşmesi de günümüz tüketim toplumunun en önemli göstergelerinden biridir (Dever, 2010:241). Bugün geldiğimiz nokta da, cinsel davranışın sınırları belirsizleşmiş, farklı cinsel kimlikler ortaya çıkmıştır.

Batı dünyasında yaşanan dönüşümler, "endüstri toplumu"ndan "endüstri sonrası toplum"a geçildiğini gösterirken, ilk dönemin "üretim ilişkileri"nin de sonraki dönemde "tüketim" eksenine kaydığı görülmektedir. Bu iki toplumu birbirinden ayırmak için "fabrika" ve "kimlik" kavramları kullanılabilir. Diğer bir deyişle, ilk dönemde "sahip olmak" önemli bir sorunken, ikinci dönemde "olmak" önemli bir sorun haline gelmiştir. Kimliklerin konuşulduğu bu ikinci dönemde, cinsiyet tartışılan önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Amman, 2012: 13). Toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümünde veya cinsiyet ilişkileri üzerinde feminist hareketlerin önemli etkisi olmuştur. Birinci dalga feminist hareketlerin etkisiyle kadınlar daha önce sahip olmadığı, başta siyasi haklar olmak üzere, birçok hakka sahip olmuştur. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra ikinci dalga feminizmin gelişmesiyle birlikte, birçok farklı kimlik ortaya çıkmış veya görünür olmuştur. Bu dönem ailenin sorgulandığı, birçok eşcinsel hareketin ortaya çıktığı, cinsel özgürlüğün yeni bir ifade biçimi olarak geliştiği, heteroseksüelliğin eleştirildiği ve ataerkilliğin önemli bir sarsıntı geçirdiği bir dönemdir (Castells, 2008:255). Feminizm kendi içinde çok farklı düşüncelere sahip olmasından dolayı ve son yıllarda yaşanan teorik çatışmaların da etkisiyle, kendisinin tartışmaların odağına yerleştiği görülmektedir. Ancak, bütün bu tartışmalara rağmen feminizm, kadınların birçok alanda fark edilmesini ve eşit şartlara sahip olmasını sağlamıştır.

Bugün geldiğimiz noktada, kamusal alanın önemli ölçüde cinsiyetsizleştiğini görmekteyiz. Ancak spor alanında kadınların erkekler kadar

görünür olduğunu söylemek zordur. Başka bir ifadeyle, erkeğin egemen olduğu bu toplumsal yapı içinde kadın tam anlamıyla bir yer edinememiş ve birçok toplumsal kurumun dışında kalmıştır. Toplumsal yapıya sirayet etmiş olan bu erkek hegemonyası, tüm toplumsal kurumlarda kendini hissettirirken, spor alanında da önemli ölçüde kendini göstermiştir. Özellikle modern spor, erkeğin gücünün ve üstünlüğünün en önemli göstergelerinden bir olarak gelişmiş (Eitzen and Sage, 1997:280) ve bu güçlü ataerkil anlayışın da etkisiyle kadınlar, spora katılım konusundaki cesareti kendilerinde uzun bir süre bulamamışlardır (Giulianotti, 2005:87).

Günümüzde özellikle Batı ülkelerinde kadın erkek eşitliğinin sağlanması hususunda önemli mesafeler kat edilmiştir. Bu bağlamda İskandinav ülkelerinden biri olan Norveç'te kadının konumu, diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha iyi durumdadır. Kadınlar, iş gücüne katılım, aldıkları ücret, siyaset sahnesinde yer almaları vb. birçok alanda erkeklerle eşit düzeyde bulunmaktadır. Ancak, Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Komitesi'nin erkek egemen yapısından dolayı, beden eğitimi öğretmeni yetiştirilen okullarda hazırlanan müfredatlarda erkeklerin ağırlığı hissedilmektedir (Lippe, 1997:31-35). Buradan da anlaşılacağı üzere, kadın-erkek eşitliği yönünde birçok alanda önemli kazanımlar elde etmiş bir ülkede dahi, erkeklerin daha fazla olduğu bir kurum içinde aynı eşitliği görmek mümkün olmayabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet farklılığı, tarih boyunca sportif faaliyetler aracılığıyla da inşa edilmiş, özellikle mücadeleye dayanan faaliyetler erkeğin kontrolünde olmuştur (Sage, 1997: 24). 1960'lı yılların sonuna kadar, sporun veya oyunların erkek çocukların sosyalleşmesi ve erkeklik inşası için önemli bir araç olduğu düşüncesi geniş bir oranda kabul görmekte iken, 70'lerden itibaren bu düşünceye olan eleştirilerin arttığı görülmektedir (Messner, 1992: 19-23, Collins, 2013: 42). Bununla birlikte, erkeğin kontrolünde olan spor alanına, kadınların katılımı hususundaki direnç zamanla belli oranda kırılmış olsa da, henüz olması gereken noktaya ulaşamamıştır. Kadınların spora katılımını olumsuz etkileyen çeşitli faktörler günümüzde halen varlığını devam ettirmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının da etkisiyle, erkeğin bu üstünlüğü daha da perçinlenmiştir. Erkeğin üstünlüğü veya erkeğe ait unsurlar, farklı şekillerde olsa da kendini göstermektedir. Örneğin, Amerika Gençlik Futbol Kurumu (AYSO) bünyesinde yer alan 156 takımın cinsiyet ve yaş gruplarına göre takım isimleri analiz edildiğinde, kızlarda zarifliği, hassaslığı vurgulayan başka bir ifade ile kadınsı bir anlama sahip 10 takım ismi yer

alırken, erkeklerde sadece 1 takım ismi bulunmaktadır. Diğer taraftan gücü çağrıştıran takım isimlerine baktığımızda, kızlarda 36 takım ismi bulunurken, erkeklerde ise 73 takım ismi bulunmaktadır (Messner, 2002:13,14). Buradan da anlaşılacağı üzere, toplumda yer alan toplumsal cinsiyet algısı, spor alanında da farklı şekillerde kendini göstermektedir.

Güney Afrika'da kadın futbolu üzerine yapılan bir araştırmada (Pelak, 2005: 53-70), kadınların spora katılımı, özellikle futbol oynaması hususunda bir dirençle karşılaşmaktadır. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Güney Afrika'da da futbolda erkek egemenliği varlığını devam ettirmektedir. Bu ülke için futbol bir oyunun ötesinde daha farklı anlamlara sahiptir. Bir güç temsilidir. Cape Down Üniversitesi futbol kulübünde oynayan bir kadın futbolcu ile yapılan mülakatta kadın sporcu futbol hayatı ile ilgili deneyimlerini şöyle ifade etmiştir: "6-7 yaşlarında erkeklerle birlikte sokakta futbol oynardık. 11-12 yaşlarına geldiğimde kız olduğumu fark ettiler ve beni futbol oynamaya bir daha çağırmadılar". Belli bir yaşa kadar cinsiyetin çok da önemli olmadığı, belli bir yaştan sonra ayrışmanın yaşandığı ve bu ayrışma, özellikle erkek oyunu olarak görülen futbola kadınların katılımını olumsuz etkilemektedir.

Güney Afrika'da yaşanan durumun bir benzerini İrlanda'da görmek mümkündür. Uzun süredir mücadele ve takım sporlarındaki kontrolü ellerinde bulduran erkekler, hem kadınlara ait olan futbol ve rugby birliklerinin üyeliklerini kabul etme sürecinde, hem de sonrasında antrenörlerin, yöneticilerin, sponsorların ve maç görevlilerinin belirlenmesinde etkin rol oynamışlardır. Rugby ve futbol gibi erkek egemenliğinde olan sporlara kadınların seyirci olarak dahi katılmalarını bir tehdit gibi algılamışlar ve sürekli kadın sporlarını egemenlikleri altında tutmaya çalışmışlardır (Liston, 2006:619). Günümüzde ise kadın ve erkeğin spora eşit bir şekilde katılımı hususunda önemli mesafelerin alındığı görülmektedir.

Kadın-erkek ayrışmasına bir başka örnekte hokey sporundan verilebilir. Erkeklerin daha çok yer aldığı hokey sporunda da kadınlar boy göstermektedir. Bu sporu yaparken kadın ve erkek arasında önemli bir kural farklılığı bulunmaktadır. Erkeklerde tüm beden temasına izin verilirken, kadınlarda bedensel engellemeye izin verilmemektedir. Kadın sporcular erkekler ile kuralların aynı olması gerektiğini düşünürken, yaralanma riski vb. sebeplerden dolayı buna izin verilmemektedir (Theberge, 2001:305,313-315). Kadınlar her ne kadar erkek hegemonyasında inşa edilen hokeyin içinde yer alsalar bile kurallar açısından erkeklerle eşit seviyede yarışmamaktadırlar.

Cinsiyet ve Spor

Gelişmekte olan sporlardan biri olan snowboard sporunda da aynı durum gözlenmektedir. Kadın-erkek eşitsizliği üzerine tarihsel olarak oluşturulmuş yapıları bu spor branşı bünyesinde barındırmaktadır. Erkeklerin bu spor branşında daha yetenekli olduğu, sürekli olarak söylenmekte ve bu yönde bir algı yaratılmaktadır. Ayrıca, snowboard medyasının da desteğiyle sürekli sertliğin, tehlikenin ve şiddetin vurgulanması, başka bir ifadeyle sürekli olarak erkeklige ait bir takım unsurlara işaret edilmesi bu sporun bir erkek pratiği olarak görülmesine neden olmaktadır (Anderson, 2001:275-289). Bundan dolayı kadınlar bu sporda yerini alamamaktadır ya da yeterince ilgi göstermemektedirler.

Toplumsal cinsiyetin devamı veya yeniden üretilmesi noktasında bir diğer önemli hususta sporcuların antrenörleri ile olan ilişkileri veya antrenörlerin sporculara karşı kullandığı dildir. Özellikle sporcu olan öğrenciler üzerine yapılan araştırmalarda, antrenörlerin kullandığı dilin toplumsal cinsiyet algısını meşrulaştırdığı ve erkek egemenliğini arttırdığı gözlenmiştir (Spickard Prettyman, 2006:76,77). Örneğin, antrenörlerin pasif durumda olan erkek oyunculara, “kızlar” diye hitap etmesi veya kadınsı özellikleri çağrıştıracak cümleler kullanması, hem kadınların aşağılanmasını içerir hem de bu durumdaki erkekleri şiddete yönlendirir (Tükenmez, 2009:190).

Kadın ve erkek arasında uzun yıllara dayanan bu farklılaşma, sadece spora katılımda görülmemiş, erkeğe özgü bir faaliyet olarak görülen spor hakkında konuşma durumunu da etkilemiştir. Stone (1969:12) tarafından yapılan bir araştırmada cinsiyet ve spor hakkında konuşma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, “çok sıklıkla” spor konuşmaları yaparım diyenlerin oranı erkeklerde % 32 iken, kadınlarda % 15’tir.

Yaprak ve Amman (2006:521) tarafından aktif spor yapan veya yapmış 16 elit kadın sporcu, antrenör ve spor yöneticisi ile yapılan niteliksel bir araştırmada, ülkemizde kadının spordaki yerine ilişkin algısal durum incelenmiştir. Buna göre, toplumsal yapıdan kaynaklı olarak sporun görece erkeksi bir faaliyet olarak geliştiği, kadınların kamusal alanlarda spora katılımdaki genel problemlerden erkeklere oranla daha fazla etkilendiği ve kendine has problemlerinin olduğu, medyada kadınların cinsel bir metaya dönüştürülerek sunulması ve başarılarının erkeklerle eşit temsil edilmediği, spor kamu oyununda cinsiyet eşitliği yönünde bir bilincin olmaması ve spordaki taciz sorununun üzerine gidilmediği, aksine üstünün örtüldüğü şeklindedir. Böyle bir

algısal durumun oluşmasında, toplumda yerleşik hale gelmiş olan toplumsal cinsiyet algısının etkisi açık bir şekilde görülmektedir.

Yine Yaprak ve Amman (2006:726) tarafından 125'i kız, 125'i erkek olmak üzere toplamda 250 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi ile yapılan bir araştırmada, “kadın antrenörler iş bulmak için erkeksi olmak zorundalar” düşüncesine erkeklerin kadınlardan daha fazla katıldığı ortaya çıkmıştır. Bu düşünce, sporun erkeksi bir faaliyet olduğu yönündeki algının devam ettiğinin bir göstergesidir.

Şallı ve Arkadaşları (2006:803) tarafından % 48'i erkek, %51'si kadın olan toplamda 80 voleybolcu ve voleybol antrenörünün cinsiyet ekseninde incelendiği araştırmada, antrenör, avukat ve doktor gibi mesleklerde cinsiyet olarak ilk akla gelenin % 84 ile erkek olması, toplumda yerleşik olan, dolayısıyla spora da yansıyan cinsiyetçi yapıyı ortaya koymaktadır. Bir başka araştırmada ise Türkiye'deki basketbol hakemlerine cinsiyet ekseninde baktığımızda, 90 kadın hakeme karşılık, 371 erkek hakem bulunmaktadır (Ekmeççi, 2006:844). Kadınların erkeklere oranla çok az olması da basketbol branşının erkeklere özgü bir spor olarak görülmesinden kaynaklanabilir.

Uzun bir tarihi geçmişe dayanan toplumsal cinsiyet olgusu, kadın ve erkeğin sportif pratiğe bakışını etkilerken, her iki cinsin spor yapma oranlarını, yaptıkları sporları, arzuladıkları sporları ve spor yapma amaçlarını da farklılaştırmaktadır. Bu hususlar ile ilgili birtakım araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir.

Spor Yapma Oranı

Fejgin (2001: 102) tarafından Amerika'da 3783 lise öğrencisinin spora katılımı üzerinde yapılan bir araştırmada, erkeklerin % 60, kadınların ise % 47 oranında sportif faaliyetlere katıldığı ortaya çıkmıştır.

Moskova Meslek Okulu'nda okuyan 200 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, erkeklerin fiziksel aktiviteye katılma oranı % 51 iken, bu oran kadınlarda % 32 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca erkekler haftalık ortalama 3,1 saat spor yaparken, kadınlar 2,2 saat yapmaktadır (Bağır ve Geri, 2006:72).

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan 118'i erkek 164'ü kız olmak üzere toplamda 282 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, erkeklerin sportif faaliyetlere kızlardan daha fazla zaman ayırdığı görülmektedir. Ayrıca, “aktif katılım gerektiren spor yaparım” diyenlerin oranı erkeklerde % 63 iken, kızlarda % 30'dur (Pepe ve Ark., 2006:77,78).

Gürbüz ve Tank (2006:972) tarafından Ankara Üniversitesi'nde okuyan 769 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada cinsiyet ve spor yapma oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre erkekler daha fazla spor yapmaktadır.

Yapılan ve Arzu Edilen Sporlar

Kadın ve erkeğin spora katılımı hususunda, herhangi bir biyolojik temele dayanmadan erkekler için futbol, boks ve güreş, kadınlar için dans, cimnastik ve artistik patinaj gibi sporların uygun olduğu düşüncesi (Appleby and Foster 2013: 2), başta Batı toplumları olmak üzere, bizim ülkemizde de yansımaları görülen, toplumsal olarak oluşturulmuş algıların bir neticesidir. Başka bir ifadeyle, kadınlar sporun içinde yer almışlar, fakat erkeklerle aynı şartlara sahip olamamışlardır. Kuvvet, güç ve hız gibi erkeğe ait unsurları bünyesinde taşımayan artistik patinaj, buz dansı, cimnastik, yüzme, tenis, golf vb. sporlara yönlendirilmişlerdir (Coakley, 1998: 222).

Spora katılım ile ilgili XXI. yüzyılın başında İskoçya'da yapılan bir araştırmada erkeklerin kadınlara kıyasla bisiklet, futbol, golf, bilardo, ağırlık antrenmanı, koşu, bowls (çim topu), balık tutma, tenis, basketbol, yelken/diğer su sporları, squash, atletizm, rugby, masa tenisi, dövüş sporları, kayak, kriket, judo gibi branşları tercih ederken, buna karşılık kadınların ise yürüyüş, yoga, aerobik, ata binme, dans, cimnastik, buz pateni/buz hokeyi, yüzme gibi sporlara yöneldikleri görülmektedir (Sportsotland, 2001:307,308).

Muğla Üniversitesi'nde okuyan 1018 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada erkeklerin sırasıyla futbol, tenis, fitness, basketbol, doğa yürüyüşü gibi sporlara katıldığı gözlenirken, kızların ise dans, tenis, fitness, doğa yürüyüşü, halk oyunları, voleybol gibi branşlara katıldığı görülmektedir (Zorba ve Ark., 2006:44). Burada erkeklerin ilk olarak futbol ve kızların dans sporuna yönelmeleri cinsiyet rolleri açısından anlamlıdır.

Öpözlü ve Ark. (2006: 1263) tarafından Kütahya ilinde 767'si erkek, 293'ü kadın olmak üzere toplamda 1060 kişi üzerinde uygulanan araştırmada, katılımcıların %42 ile ilk sırada futbolu tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek olması da böyle bir sonucun çıkmasında etkilidir.

Amman (2005:103) tarafından İstanbul'da 733 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada sırasıyla yüzme, step, aerobik, yürüme, tenis, aletli çalışma, koşu, voleybol, cimnastik ve fitness sporlarının yapıldığı ortaya çıkmıştır.

Toplumsal cinsiyet algısının ve rollerinin, toplumsal yaşamın her noktasında kendini gösterdiği veya hissettirdiği gözlenmektedir. Bu durum spor terimi iştirildiğinde akla gelen sporlardan, aktif olarak yapılan sporlara kadar kadın davranışlarını etkilemektedir. Başka bir ifadeyle, uzun bir süreç içinde inşa edilen bu algı kadınları kendilerine uygun görülen sportif pratiklere yönlendirmektedir. Bunun etkisini arzulan sporlarda da görmek mümkündür. Bir kadının yapmayı arzu ettiği sporlar da kendisi için oluşturulmuş güzellik, estetik, zariflik çerçevesinde olmaktadır.

Amman (2005:105) tarafından İstanbul'da 733 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada "yapamadığınız, ama imkan olsa yapmayı arzu ettiğiniz sporlar nelerdir" sorusuna verilen cevaplar neticesinde en çok arzu edilen ilk beş branş sırasıyla tenis, yüzme, kayak, basketbol ve voleybol'dur.

Spor Yapma Amaçları

Göral (2006:910) tarafından Kütahya'da yürüyüş, step ve aerobik yapan ve %75'inin kadın olduğu toplamda 400 kişiye uygulanan bir araştırma da, katılımcıların sporu daha çok sağlıklı olmak (% 66) ve zayıflamak (% 29) için yaptıkları tespit edilmiştir.

Öpözlü ve Ark. (2006: 1264) tarafından Kütahya ilinde 767'si erkek, 293'ü kadın olmak üzere toplamda 1060 kişi üzerinde uygulanan araştırmada, katılımcıların %62'sinin sağlıklarını korumak için rekreatif faaliyetleri tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

Amman (2005:108) tarafından İstanbul'da 733 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada, katılımcılara spor yapma amaçları sorulmuş ve önem sırasına göre şu sonuçlar tespit edilmiştir: sağlıklı olmak, zinde olmak, düzgün bir vücuda sahip olmak, stres atmak, mutlu olmak, eğlenmek, fazla kiloları vermek, yaşlanmayı geciktirmek, başarı arzusu, boş zamanları değerlendirmek, arkadaş kazanmak, grup duygusu yaşamak, itibar kazanmak ve para kazanmaktır.

Uygulamalı Araştırma ve Sonuçları

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Amacı ve Kuramsal Çerçeve

İstanbul'da yaşayan, sporcu kimliği olmayan (amatör ya da profesyonel spor yapmamış olan) fakat spor yapan, 15 yaş üzerindeki kişilerle anket tekniği ile gerçekleştirilmiş bir alan araştırması olan bu çalışmanın amacı, cinsiyet

Cinsiyet ve Spor

ekseninde spor yapma oranlarının, yapılan ve arzulanen sporlar ile spor yapma amaçlarının nasıl değiştiğini incelemektir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi, kadın ve erkeğin toplum içinde yaşarken bazı farklılıklara sahip olduğu, birçok alanda fırsat eşitliğine sahip olamadığı ve bu farklılıkların ve eşitsizliklerin meşrulaştığı veya yeniden üretildiği alanlardan biri olan sporun incelenmesini içermektedir. Spor, olumlu özelliklerinin yanı sıra, toplumda süre gelen bazı cinsiyet rollerini ve bu cinsiyet rollerine göre de kadın ve erkeklerin sportif tercihlerinin nasıl farklılaştığının açık bir şekilde görüldüğü bir alandır. Araştırmanın giriş bölümünde değinilen bu farklılıklar, ayrıca tartışma ve sonuç bölümünde de değerlendirilecektir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini oluşturan kitle, sporcu kimliği olmayan (amatör ya da profesyonel spor yapmamış) fakat spor yapan, 15 yaş üzerindeki kişileri kapsamaktadır. Bir başka ifadeyle “kitle sporcusu” adı verilen, sporu bir meslek olarak ya da para kazanmak amacıyla değil, sağlık, haz alma, stres atma, eğlenme vb. amaçlarla yapan kişiler araştırma evrenini oluşturmaktadır.

Araştırma tesadüfi örnekleme tekniği ile 570 kişiye uygulanmıştır. Katılımcıların 267’si kadın, 303’ü ise erkektir.

Anket Formu ve Araştırmanın Uygulanması

Araştırmanın uygulama sürecinde, araştırmaya katılmayı kabul eden kişilere ilk önce cinsiyetlerinin de yer aldığı toplamda 10 sorunun olduğu genel sorular sorulmuştur. Sonrasında araştırmaya katılanlara sporla ilgili soruların yer aldığı anket formu uygulanmıştır. Özellikle yapılan ve arzulanen sporlar ile ilgili, cevapların çeşitliliğinin fazla olması muhtemel sorular açık uçlu sorulmuştur. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından kategorize edilerek değerlendirilmiştir. Anket 2012 yılının Haziran ayında uygulanmaya başlanmış ve aynı yılın Ekim ayında tamamlanmıştır.

Veriler, araştırmacı tarafından bilgisayarda istatistik programı ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel çözümlemelerde değişkenler arasındaki ilişkilerin tespit edilmesinde ki-kare analizinden yararlanılmıştır. Sonuçlar, çapraz tablolar halinde sunulmuştur. Ki-kare analizinin yapılamadığı yerlerde, değişkenler arasındaki ilişki oransal eğilime göre yorumlanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

1. Erkekler kadınlardan daha çok düzenli spor yapmaktadır.
2. Erkekler daha çok güç, hız, mücadele ve temasın olduğu sporlara yönelirken, kadınlar estetiğin, zerafetin, esnekliğin ve dengenin ön planda olduğu sporlara yönelmektedir.
3. Hem erkekler hem de kadınlar kendi cinslerine atfedilen özellikleri bünyesinde barındıran spor branşlarını daha fazla arzu etmektedirler.
4. Kadınlar daha çok kilo vermek ve düzgün bir vücuda sahip olmak için spor yaparken, erkekler daha itibar kazanmak ve grup duygusu yaşamak için spor yapmaktadır.

Bulgular ve Yorumlar

Cinsiyet ve spor yapma sıklığı arasında (Tablo 1) yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P < 0.01$). Başka bir ifade ile cinsiyet ve spor yapma sıklığı birbirinden bağımsız değildir. “Gün aşırı” ve “Her gün” seçeneklerini düzenli spor yapanlar olarak değerlendirdiğimizde, kadınların (% 23) erkeklerden (%18) daha düzenli spor yaptıklarını görmekteyiz. Bu sonuca göre de, oluşturduğumuz hipotez (hipotez 1) desteklenmemiştir. Yapılan araştırmalarda kadınların spora katılımının erkeklerden düşük olduğu, ancak spor yapan kadınların erkeklere kıyasla daha düzenli spor yaptıkları açıkça görülmektedir.

Tablo 1 - Cinsiyet ile Spor Yapma Sıklığı İlişkisi

	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
Fırsat buldukça	36.7	52.1	44.9
Hafta sonları	19.1	4.6	11.4
3-4 günde bir	23.2	14.9	18.8
Gün aşırı	6.4	7.9	7.2
Her gün	12.0	15.5	13.9
Yaz aylarında	2.6	5.0	3.9
Toplam	46.8	53.2	100.0

X^2 : 42.674

S.D.: 5

P: 0.000

Cinsiyet ve Spor

Cinsiyet ile yapılan sporlar arasındaki ilişki Tablo 2’de görülmektedir. Yapılan sporların cinsiyet ekseninde analizi, birçok sporun cinsiyetçi karakterini çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Tabloyu incelediğimizde, erkeklerin yaptığı sporlar arasında ilk beş spor branşı sırasıyla futbol, yürüyüş, yüzme, fitness ve basketbol iken, kadınlarda ilk beş branşın sırasıyla yürüyüş, yüzme, fitness, pilates ve step-aerobik olduğu görülmektedir. Oluşturduğumuz hipotezi (hipotez 2), oransal eğilimlere göre değerlendirdiğimizde (kadınların yürüyüş, fitness, step-aerobik, pilates, voleybol ve cimnastik sporlarına daha fazla yöneldiği görülürken, buna karşın erkeklerin atletizm, uzakdoğu sporları, futbol, basketbol, bisiklet, güreş gibi sporlara daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir) hipotezimizin desteklendiğini söyleyebiliriz. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyetin spora katılımın ötesinde spor branşı tercihini de belirlemede etkili bir faktör olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2 - Cinsiyet ile Yapılan Sporlar İlişkisi

	Cinsiyet	
	Erkek (%)	Kadın (%)
Yüzme	41.2	27.8
Atletizm	6.6	0.8
Yürüyüş	47.9	95.1
Fitness	16.8	27.0
Pilates	-	19.9
Step-Aerobik	0.3	13.1
Uzakdoğu Sporları	5.7	1.5
Voleybol	8.0	11.4
Futbol	55.5	2.3
Basketbol	16.2	3.8
Cimnastik	1.3	10.1
Tenis	4.0	3.0
Bisiklet	14.6	10.5
Satranç	6.9	4.1
Güreş	2.7	-
Trekking	2.0	1.5
Diğer*	8.9	3.5

*Masa tenisi, halk oyunları, golf, kayak, binicilik, badminton, dağcılık, atıcılık, yelken, koşu, kürek, bilardo branşlarındaki yüzdelik değerler hem kadında hem de erkekte 0 ile 1.5 arasında değiştiği için tabloda yer verilmemiştir.

Cinsiyet ile arzulanan sporlar arasındaki ilişki Tablo 3'te görülmektedir. Tabloyu incelediğimizde, erkeklerde arzu edilen sporlar sırasıyla yüzme, futbol, basketbol, tenis, binicilik, kayak iken, kadınlarda sırasıyla yüzme, tenis, voleybol, basketbol, binicilik, fitness branşlarıdır. Oluşturduğumuz hipotezi (hipotez 3), oransal eğilimlere göre değerlendirdiğimizde (kadınların yüzme, yürüyüş, fitness, pilates, step-aerobik, voleybol, cimmastik, binicilik, tenis, bisiklet, buz pateni sporlarını daha fazla arzuladığı görülürken, buna karşın erkeklerin atletizm, uzakdoğu sporları, futbol, basketbol, güreş, kayak, atıcılık, dağcılık, boks, vücut geliştirme gibi sporları daha fazla arzuladığı görülmektedir) hipotezimizin desteklendiğini söyleyebiliriz.

Tablo 3 - Cinsiyet ile Arzulanan Sporlar İlişkisi

	Cinsiyet	
	Erkek (%)	Kadın (%)
Yüzme	35.6	62.6
Atletizm	6.1	1.7
Yürüyüş	2.5	9.7
Fitness	3.8	10.5
Pilates	-	7.7
Step-Aerobik	0.4	3.6
Uzakdoğu Sporları	5.7	1.3
Voleybol	8.7	18.1
Futbol	30.4	3.6
Basketbol	14.6	14.3
Güreş	8.0	-
Cimmastik	2.5	2.7
Binicilik	10.3	10.9
Golf	6.3	1.7

Cinsiyet ve Spor

Kayak	10.1	8.4
Tenis	11.4	22.0
Bisiklet	2.5	6.5
Okçuluk	4.6	1.5
Atıcılık	3.0	0.6
Dağcılık	7.8	2.7
Masa Tenisi	2.3	1.5
Koşu	6.5	5.0
Paraşüt	2.3	0.8
Karate	3.2	1.3
Boks	3.8	0.2
Vücut Geliştirme	2.1	-
Taekwondo	1.9	0.6
Kick-Boks	1.9	-
Sörf	1.7	0.4
Buz Pateni	0.2	1.7
Diğer*	18.6	8.8

*Badminton, satranç, trekking, eskrim, yelken, wushu, aikido, dalış, halter, hentbol, amerikan futbolu, dans, capoeira, tayland boks, su kayağı, yoga, bungee jumping, bilardo, judo, kürek, rafting, beyzbol, su sporları, ralli, ekstrem sporlar, muay thai, sambo güreşi, snowboard, çim hokeyi, wing chun, yamakazi, oryantiring, planör, su topu, safari, halk oyunları, buz hokeyi, kros, cirit, otomobil sporları, çekiç atma, curling branşlarındaki yüzdeler değeri hem kadında hem de erkekte 0 ile 1.5 arasında değıştiğı için tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 4’de sunulan spor yapma amaçlarının her biri ayrı ayrı cinsiyet ekseninde incelenmiş, “çok önemli” ve “önemli” kategorilerinin birleştirilmiş yüzdeleri ile P değeri tabloda belirtilmiştir. Spor yapma amaçları arasında yer alan “yaşlanmayı geciktirmek”, “zinde olmak”, “düzgün bir vücuda sahip olmak”, “mutlu olmak”, “stres atmak”, “başarı arzusu”, “boş zamanları değerlendirmek”, “arkadaş kazanmak” ve “para kazanmak” amaçları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ($P > 0.05$); “fazla kilolarımı vermek”,

“sağlıklı olmak”, “eğlenmek”, “grup duygusu yaşamak” ve “itibar kazanmak” amaçlarında anlamlı bir ilişkinin ($P < 0.05$) olduğu görülmektedir. Hipotezimizin (hipotez 4) kısmen desteklendiğini söyleyebiliriz.

Spor yapma amaçlarında araştırma sonuçlarına bir başka açıdan baktığımızda ise, kadınlar için yaşlanmayı geciktirmek, zinde olmak, düzgün vücut arzusu, kilo vermek daha önemli iken, erkekler için eğlenmek, arkadaş kazanmak, grup duygusu yaşamak, para ve itibar kazanmak daha önemlidir. Bunların dışında, sağlıklı olmak, mutlu olmak, stres atmak, başarı arzusu ve boş zamanları değerlendirmek her iki cins içinde aynı öneme sahiptir.

Tablo 4 - Cinsiyet ile Spor Yapma Amaçları İlişkisi

	Erkek (%)	Kadın (%)	P
Yaşlanmayı geciktirmek	64.8	73.4	P : 0.110
Zinde olmak	92.1	95.7	P : 0.097
Düzdün bir vücuda sahip olmak	78.3	82.1	P : 0.246
Fazla kilolarımı vermek	66.1	83.0	P : 0.000
Sağlıklı olmak	97.0	99.0	P : 0.000
Eğlenmek	67.8	58.3	P : 0.042
Mutlu olmak	80.9	81.0	P : 0.504
Stres atmak	82.0	85.1	P : 0.427
Başarı arzusu	59.4	56.2	P : 0.442
Boş zamanları değerlendirmek	53.6	51.0	P : 0.593
Arkadaş kazanmak	47.9	38.3	P : 0.075
Grup duygusu yaşamak	49.8	38.0	P : 0.015
Para kazanmak	19.1	14.7	P : 0.357
İtibar kazanmak	41.2	31.4	P : 0.039

Tartışma ve Sonuç

Bütün kültürlerde cinsiyet farklılıklarının insanla ilgili her türlü duruma yansıdığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle cinsiyet körü bir toplum bulunmamaktadır. Fakat bu cinsiyet farklılıkları bir çatışma sebebi olmamış, kadın ve erkeğin birbirini tamamlayıcı bir unsur olarak görülmüştür. Cinsiyet, sanayileşme ile birlikte Batı toplumlarında ve Batıdan etkilenen diğer toplumlarda bir problem haline gelmiştir.

Batı toplumlarında yaşanan dönüşümler, “gerek cinsiyet rolleri ve bu rollerin benimsenmesiyle şekillenen kadın ve erkek cinsiyet kimliklerini, gerekse cinsel arzu ve yönelimlerle somutlaşan cinsel kimlikleri sorunlu hale getirmiştir. Bir zamanlar herkesçe paylaşılan evren ve insan tasavvurunu oluşturan ve yaşanmaya değer hayatı belirleyen inançlar dağılmış, dünya görüşleri çoğullaşmış, arzular ve beklentiler farklılaşmış, insan-doğa bütünlüğü ve kadın-erkek tamamlayıcılığı sarsılmış, farklılıklar eşitsizliklere dönüşmüş, eşitsizlikler çatışmalara yol açmıştır” (Amman, 2012: 49).

Kadın ve erkeğin sporla ilişkisinde toplumsal cinsiyet algısının önemi üzerine birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu algının birçok toplum içinde kadın ve erkeğin spora yönelmesinde en önemli faktörlerden biri olduğu şüphesizdir. İster Batı toplumlarında isterse Doğu toplumlarında olsun toplumsal cinsiyetin spor alanında benzer etkilerini görmek mümkündür. Ancak, kadın ve erkeğin spora yönelmesinde toplumdan topluma veya kültürden kültüre değişen farklı unsurların olduğu da göze çarpmaktadır.

Bizim yaptığımız araştırmada da her iki cinsin spora yönelmesinde toplumsal cinsiyetin etkisini görmek mümkündür. Yapılan birçok araştırmada erkeklerin spora katılımının kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak spor yapan kadınların ise erkeklere kıyasla daha düzenli spor yaptıkları gözlenmektedir. Yaptığımız araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır.

Toplumsal cinsiyet sporun birçok noktasında kendini gösterdiği gibi, cinsiyet ekseninde tercih edilen birçok spor branşında da açıkça görülmektedir. Başka bir ifadeyle, kadın ve erkeğin yaptığı birçok sporun cinsiyetçi karakteri çok net bir şekilde görülmektedir. Bu kapsamda araştırma sonuçlarımızı incelediğimizde erkeklerin ilk olarak futbol branşını, kadınların ise yürüyüş branşını seçmesi anlamlıdır. Araştırma sonuçlarını bir başka açıdan değerlendirdiğimizde ise, kadınların erkeklere kıyasla yürüyüş, fitness, step-aerobik, pilates, voleybol ve cimnastik sporlarına daha fazla yöneldiği görülürken, buna karşın erkeklerin atletizm, uzakdoğu sporları, futbol, basketbol, bisiklet, güreş gibi sporlara daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir. Bir diğer dikkat çekici nokta ise kadınlar güreş branşını hiç tercih etmezken, erkeklerin de pilates branşını hiç tercih etmediği, step-aerobik branşının da neredeyse tamamen kadınlara özgü bir branş olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile arzulanan sporlar arasındaki ilişkide de toplumsal cinsiyetin etkilerini görmek mümkündür. Hem kadınların hem de erkeklerin kendi cinslerine atfedilen özellikleri bünyesinde barındıran sporları daha fazla

arzuladıkları görülmektedir. Bu kapsamda, kadınların yüzme, yürüyüş, fitness, pilates, step-aerobik, voleybol, cimnastik, binicilik, tenis, bisiklet, buz pateni sporlarını, buna karşın erkeklerin atletizm, uzakdoğu sporları, futbol, basketbol, güreş, kayak, atıcılık, dağcılık, boks, vücut geliştirme gibi sporları daha fazla arzulanması inşa edilen toplumsal cinsiyet algısının bir sonucu olduğunu göstermektedir. Bir başka açıdan araştırma sonuçlarına baktığımızda ise, erkeklerin pilates branşını hiç arzulamadığı, step-aerobik ve buz pateni gibi branşları da neredeyse tamamen kadınlara özgü olarak düşündüğü, buna karşın kadınların güreş, vücut geliştirme ve kick-boks gibi branşları hiç arzulamadığı, boks ve sörf gibi branşları ise neredeyse tamamen erkeklere özgü olarak düşündüğü açıkça görülmektedir.

Tarihi süreçte inşa edilen toplumsal cinsiyet, nasıl ki kadınları bedenlerinin daha ön planda olduğu sporlara yönlendirirken, bu sporları yapma amaçlarında da kadınlar için oluşturulan fit ve güzel beden imajı ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte erkeklerin kamusal alanda daha fazla yer alması da, yaptığı faaliyetleri bu alanda yerini daha da sağlamlaştırmak için yapmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarını değerlendirdiğimizde, kadınların yaşlanmayı geciktirmek, zinde olmak, düzgün vücut arzusu ve kilo vermek amacıyla spor yapması, erkeklerin ise eğlenmek, arkadaş kazanmak, grup duygusu yaşamak, para ve itibar kazanmak amacıyla spor yapması anlamlıdır.

Tarih boyunca bütün toplumlarda farklı şekillerde olsa da yaşanan kadın-erkek eşitsizliği bütün toplumsal kurumlara yansımış durumdadır. Doğal olarak ülkemizde de bu yansımaları görmek mümkündür. Fakat her toplumun kendine özgü bir kültürü, değerleri, gelenek ve göreneklere vardır. Bütün bu unsurlar toplumdaki davranış kalıplarını etkiler ve bazı toplumları diğerlerinden ayırır.

Ülkemiz açısından durumu değerlendirdiğimizde, dayanışmacı yapının varlığı, aile ilişkilerinin kuvvetli olması ve İslam dininin etkileri göz önüne alınmalıdır. Batıyla ilişkilerimiz ölçüsünde, Batının yaşadığı sekülerleşme ve bireyselleşme gibi bazı dönüşümlerden etkilensek bile, bunlar çok ileri düzeyde değillerdir. Ülkemizde hem bölgesel olarak yaşanan hem de kadın-erkek ilişkilerinde yaşanan eşitsizlikler, birçok faktörün etkisiyle olumlu yönde değişmektedirler. Ayrıca her geçen gün Batı ile olan ilişkilerimiz daha da yoğunlaşmaktadır. Bu etkileşim ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutum ve davranışların – en katı kesimlerde bile – değiştiği veya yumuşadığı gözlenmektedir. Bu değişimlerden her birey aynı ölçüde etkilenmediği için

cinsiyet farklılaşmaları sorunlu hale gelmektedir. Ayrıca, dinin cinsiyet ile ilgili durumlarda etkinliği, siyasi anlayışın politikaları dayanışmacı yapıyı desteklemekte, farklılıkları da baskı altına almaktadır. Bundan dolayı toplumun genelinin gösterdiği davranıştan sapmalar çatışmalara neden olabilmektedir.

Ülkemizde kadınların spora katılımı hususunda da kendi kültürümüzden kaynaklanan birtakım farklılıkları görmekteyiz. Fasting and Prister (1999: 76-85) tarafından Türkiye’de kadınların spora katılımı hususunda yapılan araştırmada, sosyal statü ve ikamet yeri, aile ilişkileri, okul başarısının önemi, sporun erkeğe özgü bir faaliyet olarak görülmesi, çalışma şartlarının ağırlığı, ailenin önemi, kadınların sporu bir eğlence olarak görmemesi, beden ve güzellik algısı ve örtünme gibi faktörlerin kadınların spora katılımını olumsuz olarak etkilediği görülmektedir.

Her ne kadar ülkemizde müslüman erkekler ve kadınlar, dinlerinin spora katılımlarını engellediğini düşünmeseler de, (Fasting and Prister, 1999:85), özellikle kadınların spora katılımının ve spor kurumlarında temsilinin yok denecek kadar az olduğu İslam ülkelerinde dini inançların önemli bir payı vardır (Grant, 2006:310). Dinin bu noktada hem erkeğe hem de kadına kıyafet konusunda çizdiği sınırlar, spora katılımın önündeki en büyük engellerden biridir. Bu noktada şunu ifade etmek gerekir. Her birey Müslüman olsa bile, aynı derecede dini hassasiyete sahip olmayabilir. Bundan dolayı, sportif davranışta veya spor olgusuna bakışta farklı düşünce ve tutumların ortaya çıkması muhtemeldir. Ancak, spor alanlarının ve tesislerinin her iki cinsiyetinde spor yapabileceği şekilde inşa edilmesi veya programların ona göre düzenlenmesi kadınların spora katılımını daha da arttırabilir.

Günümüzde kadınların spora katılımı hususunda, henüz erkeklerle mukayese edilecek düzeyde olmasa da, önemli mesafeler alındığı görülmektedir. Kadınların spora katılımı hususunda yerleşik algılar tamamen ortadan kalkmasa da değişmeye başladığı gözlenmektedir. Kadınlar, bir zamanlar sadece erkeğin kontrolünde olan spor alanında görünür olmanın ötesinde, erkeklerde yarışır hale gelmiştir. Daha önce görmeye alışık olmadığımız veya sadece erkeklerin yarıştığı birçok spor branşında artık kadınları da görmek mümkündür.

KAYNAKÇA

AMMAN, MT. (2012). Toplumsal Boyutlarıyla Cinsiyet. Tartışmalı İlmi İhtisas Toplantı, İstanbul.

- AMMAN, MT. (2005). Kadın ve Spor. Morpa, İstanbul.
- ANDERSON KL. (2001). Snowboarding: The Construction of Gender in an Emerging Sport. In: Contemporary Issues in Sociology of Sport (Ed.: A Yiannakis, MJ Melnick). Human Kinetics. Champaign, IL.
- APPLEBY KM, FOSTER E. (2013). Gender and Sport Participation. In: Gender Relations in Sport (Ed.: EA Roper). Sense Publishers. Rotterdam, The Netherlands.
- BAĞIR S, GERİ S. (2006). Moskova Meslek Okulundaki Öğrencilerin Serbest Zaman Periyodunda Fiziksel Aktivitelere Olan İlgileri. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- BALOĞLU B, DAVUTOĞLU A. (2009). Sporun Değişen Yüzü. Derin Yayınları, İstanbul.
- BAŞAK S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. İçinde: Sosyolojiye Giriş. (Editörler: Çapçioğlu İ, Beşirli H). Grafiker Yayınları, Ankara.
- CASTELLS, M. (2008). Kimliğin Gücü. 2. Baskı. (Çeviren: Kılıç E). Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- COAKLEY, JJ. (1998). Sport in Society: Issues and Controversies. Sixth Edition, McGraw-Hill, Boston.
- COLLINS, T. (2013). Sport in Capitalist Society: A Short History. Routledge, Abingdon, Oxon.
- DEVER, A. (2010). Spor Sosyolojisi. Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- EITZEN DS, SAGE GH. (1997). Sociology of North American Sport. Sixth Edition, McGraw-Hill, Boston.
- EKMEKÇİ, R. (2006). Türkiye'deki Basketbol Hakemlerinin Genel Profili. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- FASTING K, PFISTER G. (1999). Opportunities and Barriers for Women in Sport: Turkey. Women of Diversity Productions Inc., Las Vegas.
- FEJGIN N. (2001). Participation in High School Competitive Sports: A subversion of Scholl Mission or Contribution to Academic Goals?. In: Contemporary Issues in Sociology of Sport (Ed.: A Yiannakis, MJ Melnick). Human Kinetics. Champaign, IL.
- GIDDENS, A. (2008). Sosyoloji. 5. Baskı. (Çevirenler: Özel H, Sönmez A, Mercan Z, Yılmaz İ, Rızvanoğlu E, Sarı ME, Pala Güzel Ş, Özcan M), Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- GIULIANOTTI, R. (2005). Sport: A Critical Sociology. Polity Press, Cambridge.

GÖRAL, M. (2006). Kütahya İli Spor Tesislerinde Spor Yapan Yetişkinlerin Spor Yapma Sebepleri ve Spora Karşı Bakış Açılarının Belirlenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

GRANT J. (2007). *Sport, Culture and Society: An Introduction*. Routledge, Oxon.

GÜRBÜZ S, TANK F, (2006). Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Ankara Üniversitesi Tarafından Sunulan Spor Olanaklarından Yararlanma Düzeyi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

LIPPE, G. (1997). Gender Discrimination in Norwegian Academia: A Hidden Male Game or an Inspiration for Postmodern Feminist Praxis. In: *Critical Postmodernism in Human Movement, Physical Education, and Sport* (Ed.: JM Fernandez-Balboa). State University of New York Press, Albany.

LISTON, K. (2006). Sport and Gender Relations. *Sport in Society*, Volume 9/4:616-633.

MESSNER, MA. (2002). *Taking the Field: Women, Man and Sports*. University Of Minnesota Press. Minneapolis.

MESSNER, MA. (1992). *Power at Play: Sports and the Problem of Masculinity*. Beacon Press, Boston, Massachusetts.

ÖPÖZLÜ AK, ÖZDİLEK Ç, KALKAVAN A, DEMİREL A. (2006). Çağımızda Değişen Sağlık Bilincinin Sportif Rekreasyona Katılım Düzeyine Etkisinin Araştırılması (Kütahya Örneği). 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

PEPE K, OFLAZ HERGÜL E, KOÇ İ. (2006). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Boş Zaman Anlayış ve Alışkanlıklarının Araştırılması. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

PELAK, CF (2005). Negotiating Gender/Race/Class Constraints in the New South Africa: A Case Study of Women's Soccer. *International Review for the Sociology of Sport*, 40/1:53-70.

SAGE, GH. (1997). Sociocultural Aspects of Human Movement: The Heritage of Modernism, the Need for a Postmodernism. In: *Critical Postmodernism in Human Movement, Physical Education, and Sport* (Ed.: JM Fernandez-Balboa). State University of New York Press, Albany.

SLATTERY, M. (2010). *Sosyolojide Temel Fikirler*. 3. Baskı. Sentez, Bursa.

SPORTSCOTLAND (2001). Sports Participation in Scotland 2000. *Research Digest 84*. Edinburgh. In: Grant J. (2006). Sport, Culture and Society: An Introduction. Routledge, Oxon.

SPICKARD PRETTYMAN, S. (2006). If You Beat Him, You Own Him, He's Your Bitch: Coaches, Language, and Power. In: Learning Culture Through Sports: Exploring the Role of Sports in Society (Ed.: S Spickard Prettyman, B Lampman). Rowman & Littlefield Education, Lanham, Maryland.

STONE, GP. (1969). Some Meanings of American Sport: An Extended View. In: Aspects of Contemporary Sport Sociology. (Ed: GS Kenyon). The Athletic Institute Chicago.

ŞALLI AO, ÇETİNKAYA M, ÇOTUK MY, ÇOTUK B. (2006). Voleybol Bayan ve Erkek Takım Antrenörlerinin Cinsiyet Ekseninde İncelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

THEBERGE N. (2001). "It's Part of the Game": Physicality and the Production of Gender in Women's Hockey. In: Contemporary Issues in Sociology of Sport (Ed.: A Yiannakis, MJ Melnick). Human Kinetics. Champaign, IL.

TÜKENMEZ, M. (2009). Toplumbilim ve Spor. Kaynak Yayınları, İstanbul.

YAPRAK P, AMMAN MT. (2006). Sporda Kadınlar ve Sorunları. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

YAPRAK P, AMMAN MT. (2006). Sporda Cinsiyetçi Yapı ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaklaşımları. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

ZORBA E, ZORBA E, KESİM Ü, AĞİLÖNÜ A, CERİT E. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi (Muğla Üniversitesi Örneği). 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

WALBY, S. (2008). Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü. (Editör: Outhwaite W). İletişim Yayınları, İstanbul.

WATERS, M. (2008). Modern Sosyoloji Kuramları. (Editör: Cırhinlioğlu Z). Gündoğan Yayınları, İstanbul.